NUMERO
2A/2015

Faktaa EXPRESS

MITÄ ULKOMAALAISTEN KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN KOULUTTAMINEN MAKSAA?

› Näkökulmia opiskeluajan taloudellisiin vaikutuksiin Suomessa

Taustaa

SUOMALAISISSA korkeakouluissa opiskelevien ulkomaalaisten määrä on opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteiden mukaisesti kasvanut 2000-luvulla: ulkomaalaisia tutkinnon suorittajia on jo lähes 20 000, mikä vastaa noin 6 % opiskelijamäärästä. Korkeakoulut ovat panostaneet englanninkielisen koulutuksen, rekrytoinnin ja ulkomaalaisille suunnattujen palveluiden kehittämiseen. Suomi kuuluu Euroopan johtaviin vieraskielisten koulutusmahdollisuuksien tarjoajiin[1].

Koska koulutuksen tarjoaminen ulkomaalaisille on tärkeä osa korkeakoulujen toimintaa, ilmiön vaikutuksia on syytä tarkastella myös talouden näkökulmasta. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT ja CIMO julkaisivat syksyllä 2014 esiselvityksen[2] siitä, mitä aiheesta jo tiedetään muualla tehdyn tutkimuksen valossa ja miten sitä kannattaisi tutkia Suomessa. CIMO käsitteli esiselvitystä ja sen tematiikkaan liittyvää ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä myös Faktaa Express -julkaisuissa.

Tämä Faktaa Express (2A/2015) avaa näkökulmia ja luo viitekehystä ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellisten vaikutusten tutkimiselle Suomessa. Se perustuu CIMOn VATT:lta tilaamaan selvitykseen, jossa keskitytään opiskelun aikana syntyneisiin vaikutuksiin. Selvitysraportti ilmestyy VATT:n julkaisusarjassa toukokuussa 2015.

Opiskeluaikaan rajoittuva tarkastelu ei anna taloudellisista vaikutuksista kokonaista kuvaa, sillä tässä vaiheessa painottuvat kustannukset. Merkittävimmät hyödyt syntyvät vasta opiskelun jälkeen, mikäli opiskelija valmistuttuaan työllistyy ja jää maahan.

Ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisten vaikutusten selvittämistä on siis syytä jatkaa siten, että tarkastelu kattaa myös opiskeluvuosien jälkeisen ajan.

LUE LISÄÄ AIHEESTA:

- **Faktaa Express 4a/2014: Mitä tiedämme ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista**
- **Faktaa Express 5a/2014: Ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen Suomeen**

[1] Wächter & Maiworm (eds.): English-Taught Programmes in European Higher Education. ACA Papers on International Cooperation in Education. The State of Play in 2014. Bonn: Lemmens. 2014
[2] Garam, Jaalivaara, Kuosmanen & Suhonen (2014): Esiselvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. Valmisteluraportti 21/2014.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus ///
Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete /// Centre for International Mobility
CIMO

Ulkomaalaisten kouluttamiseen ja koulutuksen kansainvälistymiseen liittyy monenlaisia vaikutuksia, joita ei aina voi mitata rahalla.

Näkökulma vaikuttaa siihen, mikä nähdään hyötynä ja mikä kustannuksena. Ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellisia vaikutuksia voi tarkastella korkeakoulun, vastaanottavan maan, opiskelijan kotimaan ja opiskelijan kannalta.

Mistä kaikesta on kyse, kun puhutaan ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista?

ULKOMAALAISTEN kouluttaminen on laaja kokonaisuus, johon liittyy monenlaisia vaikutuksia, joita ei välttämättä voi mitata rahalla. Osaa on vaikea havaita, osa on ennalta odottamattomia seurauksia.

Ulkomaalaisten opiskelua tarkastellaan tässä **kustannus-hyötyanalyysin** näkökulmasta eli opiskelun odotettuja hyötyjä ja kustannuksia arvioidaan rahamääräisenä.

Myös näkökulma vaikuttaa siihen, mitä katsotaan kustannukseksi ja mitä hyödyksi: asiaa voi katsoa korkeakoulun, vastaanottavan maan, kotimaan tai opiskelijan kannalta. Nyt keskitytään vastaanottavan maan eli Suomen näkökulmaan.

Suomen taloudelle ulkomaalaisista opiskelijoista opiskeluaikana koituvat hyödyt ja kustannukset voi jaotella seuraavasti:

KORKEAKOULUJEN RESURSSIKUSTANNUKSET
- opetuksen ja ohjauksen järjestäminen
- tukipalvelujen järjestäminen
- räätälöidyt palvelut ja tuki, kuten rekrytointi ulkomailta ja vieraskielinen koulutus

JULKISEN SEKTORIN MUUT KUSTANNUKSET
- opiskelijoiden asuminen, terveydenhuolto ja opiskelijaruokailu
- muu taloudellinen tuki*

SUORAT TALOUDELLISET HYÖDYT
- tulot lukukausi- ja muista maksuista**
- opiskelijoiden tuottamat tutkimustulokset
- opiskelijan työssäkäyntiin liitettävä taloudellinen arvo
- opiskelijan kulutus

ULKOISVAIKUTUKSET ELI TOIMINNAN SEURAUKSENA SYNTYVÄT SIVUTUOTTEET
- ruuhkakustannukset eli korkeakoulutukseen liittyvien palveluiden ruuhkautuminen
- kotimaisten opiskelijoiden syrjäytyminen korkeakoulutuksesta
- kulttuurien välinen vuorovaikutus
- vaikutukset kotimaisten opiskelijoiden opintomenestykseen

*Ulkomaalainen opiskelija ei saa suomalaista opintotukea, mikäli opiskelee Suomessa opiskelijan väliaikaisella oleskeluluvalla. EU/Eta-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden on oleskeluluvan saadakseen osoitettava, että heillä on opintoihin tarvittava rahoitus sekä sairaus- ja lääkekulut kattava vakuutus.

**Suomessa korkeakoulut saivat 2010–2014 kokeilla lukukausimaksujen perimistä EU/Eta-maiden ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta, jotka opiskelivat vieraskielisissä maisteriohjelmissa. Tällä hetkellä eli keväällä 2015 lukukausimaksuja ei peritä. Vuonna 2016 alkaviin koulutusohjelmiin suunnitellaan noin 100 euron hakumaksua EU/Eta-alueen ulkopuolelta tulevilta hakijoilta.

Koulutusalojen väliset erot ovat suuria. Enemmistö ulkomaalaisista opiskelee aloilla, joilla koulutuksen kustannukset jäävät keskiarvojen alapuolelle.

Ulkomaalaisten korkeakoulu-opiskelijoiden kouluttamiselle ei ole yksiselitteistä hintaa. Eri laskentatavat huomioivat eri asioita ja tuottavat erilaisia tuloksia.

Mitä ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden kouluttaminen Suomessa maksaa?

ULKOMAALAISTEN opiskelijoiden lukukausimaksuja koskevassa keskustelussa vedotaan usein siihen, että maksujen tulee kattaa koulutuksen kustannukset. Siihen, mitä ulkomaalaisten opiskelu maksaa, ei ole yksiselitteistä vastausta. Eri laskentatavat huomioivat eri asioita ja tuottavat erilaisia tuloksia. Kullakin tavalla on omat vahvuutensa ja epävarmuutensa.

Yksinkertaisin tapa arvioida korkeakoulujen resurssikustannuksia on jakaa korkeakoulujen ilmoittamat koulutuksen kustannukset opiskelijamäärällä[3]. Näin laskien ulkomaalaisen opiskelijan kouluttaminen maksaa vuodessa keskimäärin 7000 euroa yliopistossa ja hieman enemmän ammattikorkeakoulussa. Summat ovat pysyneet samansuuruisina useamman vuoden.

Yliopiston 2-vuotinen maisteritutkinto maksaa keskimäärin n. 13 000 euroa ja 3,5-vuotinen ammattikorkeakoulututkinto n. 26 000 euroa.

Koulutusalojen väliset erot ovat suuria. Yliopistokoulutus on kalleinta taidealoilla ja halvinta yhteiskuntatieteissä ja humanistisilla aloilla. Tekniikan sekä kauppa- ja luonnontieteen alat, joilla opiskelee eniten ulkomaalaisia, jäävät kustannusvertailussa hieman keskiarvon alapuolelle (n. 6000 euroa vuodessa / opiskelija).

Ammattikorkeakouluissa kalleimpia ovat kulttuuri- sekä luonnonvara- ja ympäristöala. Halvin on liiketalouden ja hallinnon ala, jolla myös opiskelee eniten ulkomaalaisia (n. 6700 euroa). Toinen suosikki tekniikan ja liikenteen ala on kalliimpi (n. 8200 euroa).

Kiinteiden kustannusten huomioiminen laskee kustannusarviota

Edellinen laskutapa ei huomioi koulutusyksiköiden tasolla sitä, että ulkomaalaisen opiskelijan kouluttaminen voi olla kalliimpaa kuin kotimaisen. Myöskään se ei näy, että osa korkeakoulujen kustannuksista on kiinteitä eli pysyy samana opiskelijamäärästä riippumatta. Nämä asiat huomioidaan rajakustannuslaskelmassa, jossa tilastollisin menetelmin arvioidaan keskimääräinen yhden opiskelijan vaikutus kustannuksiin.

Näin laskien yhden kokopäiväisen perustutkinto-opiskelijan koulutus maksaa vuodessa keskimäärin 2800 euroa yliopistolle ja 2300 euroa ammattikorkeakoululle. Summa on nyt selvästi pienempi, kun huomioidaan se, ettei yksi opiskelija kasvata kiinteitä kustannuksia.

Kun tarkastellaan erikseen ulkomaalaisia ja kotimaisia opiskelijoita, maksaa ulkomaalaisen kouluttaminen yliopistoissa enemmän tai laskentamallista riippuen jopa huomattavasti enemmän kuin kotimaisen opiskelijan. Sen sijaan ammattikorkeakouluissa ulkomaalaisen opiskelijan kustannusvaikutukset ovat pienemmät kuin kotimaisen, mikä on yllättävä tulos.

Laskelmien luottamusvälit ovat kuitenkin niin suuria, ettei varmaa arviota ulkomaalaisen ja kotimaisen opiskelijan kouluttamisen kustannuseroista voi tällä perusteella antaa.

[3] Tarkasti ottaen kyse on ulkomaalaisten opiskelijoiden määrällä painotetusta korkeakoulujen koulutusalayksiköiden keskimääräisten kustannusten keskiarvosta. Korkeakoulujen kustannustiedot on saatu KOTA- ja Vipunen-tietokannasta sekä Opetushallituksen rahoitusjärjestelmän tietokannasta.

Opiskelijoiden kulutukseen käyttämät rahat ovat tuloa Suomen taloudelle.

Suomen talous hyötyy ulkomaalaisten opiskeluaikaisesta kulutuksesta ja työnteosta

ULKOMAALAISTEN opiskelijoiden Suomelle tuomia taloudellisia hyötyjä tarkastellaan tässä opiskeluaikaisen kulutuksen ja palkkatulojen kautta. Kulutukseen käytetyt eurot antavat karkean arvion taloudelle koituvasta hyödystä ja palkkatulot työnteon merkityksestä sille. Tiedot perustuvat Opiskelijatutkimus 2014 -kyselyyn[4], jossa selvitettiin mm. opiskelijoiden kulutusta, tuloja ja työntekoa.

Kyselyyn vastanneet ulkomaalaiset kuluttivat keskimäärin 840 euroa kuussa eli noin 10 000 euroa vuodessa. Tämän rahasumman opiskelija siis tuo Suomen talouteen, jos hän maksaa kulutuksensa ulkomailta saadulla rahoituksella. Suurimmat menoerät olivat asuminen ja ruoka.

Suurin tulonlähde ulkomaalaisilla opiskelijoilla oli palkka, jota sai 36 % vastaajista. Palkka oli keskimäärin 270 euroa kuussa eli 3300 euroa vuodessa. Aineistosta ei selviä, tuliko palkka Suomesta vai ulkomailta: todennäköisesti monet työskentelivät suomalaiselle työnantajalle. Tärkeitä tulonlähteitä olivat myös vanhempien tai sukulaisten tuki sekä säästöt.

Vastaajien kulutuksen ja palkan perusteella voi arvioida Suomen saamia verotuloja. Kulutuksen verotuksessa merkittävin on arvonlisävero, jonka tässä oletetaan olevan ruuassa 14 %, opiskeluun ja terveyteen liittyvissä kuluissa 10 % ja muuten 24 %. Näin laskien arvonlisäverotuloja tulee keskimäärin 1000 euroa vuodessa opiskelijaa kohti.

Lisäksi ulkomaalaisen opiskelijan arvioidaan maksavan palkastaan ansioveroa ja veronluonteisia maksuja 11 % eli keskimäärin 740 euroa vuodessa.

Noin kolmannes vastaajista sai opintotuen kaltaisia julkisia tulonsiirtoja. Kyse oli palkkaa, perheen tukea ja säästöjä pienemmästä tulonlähteestä, joka oli keskimäärin 170 euroa kuussa eli noin 2000 euroa vuodessa. Vastauksista ei selviä, maksetaanko tuet opiskelijan kotimaasta vai Suomesta, jolloin ne olisivat Suomelle kustannuksia. Suomessa opiskelijan väliaikaisella oleskeluvalla olevat eivät saa opintotukea.[5]

EU/Eta-alueelta lähtöisin olevat vastaajat kuluttivat hieman enemmän kuin muualta tulleet. He myös saivat hieman enemmän palkkatuloja, joista maksoivat veroa. Toisaalta he saivat myös muita enemmän tulonsiirtoja, joko kotimaastaan tai Suomesta.

Julkinen sektori saa ulkomaalaisilta opiskelijoilta verotuloja kulutukseen liittyvistä veroista ja palkasta perittävästä tuloverosta.

[4] Verkkokyselyyn vastasi yhteensä 3620 korkeakouluopiskelijaa. Kansalaisuutta ei kysytty, mutta ulkomaalaisiksi oletetaan tässä ne 492 vastaajaa, jotka ja joiden vanhemmat ovat syntyneet muualla kuin Suomessa ja jotka ovat suorittaneet edeltävän koulutuksen muualla kuin Suomessa.

[5] KELAn tilastojen mukaan lukuvuonna 2013–2014 yli 2400 ulkomaan kansalaista sai kuitenkin opintotukea korkeakouluopintoihinsa (Kelan opintoetuustilasto 2013/14. Sosiaaliturva 2014, Suomen virallinen tilasto. Taulukko 24, s. 60). Kyse on useassa tapauksessa ulkomaan kansalaisista, jotka ovat tulleet Suomeen alun perin muusta syystä kuin opiskelemaan.

Suomalaisiin korkeakouluihin tulevien tutkinto-opiskelijoiden yleisimmät kotimaat ovat Venäjä (2816 opiskelijaa / v. 2013), Kiina (2147), Vietnam (1378), Nepal (1180) ja Viro (817).

Mitä ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskeluaikaisesta taloudellisesta vaikutuksesta voi sanoa?

TAULUKKOON on koottu edellä esitettyjä kustannuksia ja hyötyjä, joiden perusteella voi karkeasti arvioida ulkomaalaisen opiskelijan opiskeluaikanaan Suomelle tuottamaa taloudellista vaikutusta.

Mikäli oletetaan että ulkomaalainen opiskelija saa Suomesta palkkaa, mutta tulonsiirrot ovat peräisin ulkomailta, menevät opiskeluaikaiset kustannukset ja hyödyt suomalaiselle yhteiskunnalle likimain tasan. Tässä kustannuksiksi on laskettu koulutuksen järjestämisen kustannukset ja opiskelijalle maksettu palkka (yht. 10 700 euroa / vuosi) ja hyödyiksi opiskelijan kulutus sekä ansiotulovero (n. 10 800 euroa / vuosi).

Samoilla oletuksilla ovat nettokustannukset Suomen julkiselle sektorille runsaat 5 600 euroa vuodessa opiskelijaa kohti. Julkisen sektorin kustannuksiksi on laskettu koulutuksen järjestämisen kustannukset ja tuloiksi opiskelijan maksamat verot.

Luvut ovat monella tavalla epävarmoja. Opiskelijoiden tulojen arvioinnissa lähteenä ollut Opiskelijatutkimuskysely ei kerro, mistä maasta ulkomaalaisen opiskelijan palkka ja tulonsiirrot ovat peräisin. Mikäli opiskeluaikainen kulutus maksetaan pelkästään ulkomailta tulleella rahoituksella, kyse on Suomen bruttokansantuotetta kasvattavasta vientitulosta. Jos taas osa kulutuksesta maksetaan Suomesta saaduilla palkalla ja tulonsiirroilla, Suomen taloudellinen nettohyöty pienenee.

Nettohyötyä vähentävät myös ulkomaalaisten opiskelijoiden kuluttamien palveluiden ja hyödykkeiden tuottamisen kustannukset, mutta näitä ei tutkimuksessa arvioitu. Myöskään opiskelijoiden työnteosta Suomelle koituvia mahdollisia hyötyjä ei käsitelty opiskelijan palkastaan maksamaa veroa lukuun ottamatta.

Eri laskutavat antavat erilaisia arvioita koulutuksen järjestämisen kustannuksista; taulukossa käytetään keskimääräisiä kustannuksia. Tämä laskutapa voi tuottaa todellista korkeampia lukuja, koska se ei huomioi kiinteitä kustannuksia, jotka eivät automaattisesti kasva jokaisen opiskelijan myötä.

	Keskimäärin ulkomaalaista opiskelijaa kohti, euroa/vuosi
Koulutuksen järjestämisen kustannukset*	- 7 400
Julkiset tulonsiirrot opiskelijoille	- 2 000
Opiskelijalle maksettu palkka	- 3 300
Opiskelijan kulutus	+ 10 100
Opiskelijan kulutuksen arvonlisävero**	+ 1 000
Opiskelijan maksama ansiotulovero	+ 740

Taulukko. Arvio ulkomaalaisen opiskelijan yhteiskunnalle ja julkiselle sektorille opiskeluaikana tuomista kustannus- ja tuloeristä

*Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrällä painotettu korkeakoulujen koulutusalayksiköiden keskimääräisten kustannusten keskiarvo
**Sisältyy kulutuksen arvoon

Syrjäyttävätkö ulkomaalaiset opiskelijat suomalaiset?

Ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat voivat aiheuttaa yllättäviä sivuvaikutuksia. Tällainen olisi esimerkiksi kotimaisten opiskelijoiden syrjäytyminen korkeakoulutuksesta, jos ulkomaalaisten lisääntyvä rekrytointi jättää vähemmän opiskelupaikkoja kotimaisille hakijoille. Seuraukset voi ajatella yhteiskunnalle koituvina kustannuksina, vaikka niiden muuttaminen euroiksi onkin vaikeaa.

Asiaa tarkasteltiin VATT:n selvityksessä käyttämällä kotimaisten opiskelijoiden määrän muutosta selittävää kiinteiden vaikutusten regressiomallia sekä KOTA- ja Vipunen-tietokannan tietoja kotimaisten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden määristä.

Syrjäytymisvaikutusta ei yleisesti ottaen näy Suomen korkeakouluissa. Yliopistoissa ja erityisesti lääke-, terveys- ja liikuntatieteen aloilla ulkomaalaisten määrän kasvu näytti kasvattavan myös kotimaisten opiskelijoiden määrää.

Ammattikorkeakoulusektorilla näytti siltä, että nuorten koulutuksessa luonnontieteen alalla kaksi ulkomaalaista opiskelijaa ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla viisi ulkomaalaista syrjäyttäisi yhden kotimaisen opiskelijan. Tulokset ovat kuitenkin alustavia ja niihin tulee suhtautua varoen.

Olennaista – myös taloudellisten vaikutusten kannalta – on huolehtia siitä, että korkeakouluista valmistuvat ulkomaalaiset jäävät Suomeen sekä integroituvat yhteiskuntaan ja työmarkkinoille.

Kokonaiskuva taloudellisista vaikutuksista vaatii myös opiskelun jälkeisen ajan huomioimista

VATT:n CIMOlle tekemässä selvityksessä tarkastellaan vain opiskeluaikaa. Korkeakoulutus on aina investointi tulevaan eikä ole yllättävää, että opiskeluaikaan rajoittuvissa laskelmissa kustannukset nousevat näkyvään rooliin. Sama koskee myös suomalaisia opiskelijoita. Opiskelusta koituvat suurimmat taloudelliset hyödyt realisoituvat vasta valmistumisen jälkeen, mikäli opiskelija jää ja työllistyy Suomeen.

Olennaista – myös taloudellisten vaikutusten kannalta – on huolehtia siitä, että korkeakouluista valmistuvat ulkomaalaiset jäävät Suomeen sekä integroituvat yhteiskuntaan ja työmarkkinoille.

Suomessa ei ole tutkittu ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellisia vaikutuksia pidemmällä perspektiivillä. VATT-selvityksen jälkeen jää selkeä tarve tutkia aihetta laajemmalla aikajänteellä, jossa otetaan huomioon myös valmistumisen jälkeinen tilanne.

Myös korkeakoulututkintoa edeltävä koulutus maksaa

Korkeakoulutusta edeltävän koulutuksen kustannusten arviointi tuo lisänäkökulman ulkomaalaisten opiskelijoiden taloudellisten vaikutusten arviointiin. Korkeakouluun tulevalla opiskelijalla on takanaan pitkä koulutus, jonka joku on maksanut.

	Kustannus tutkintoa kohti, euroa
Peruskoulu (9 vuotta)*	**64 800**
Lukio (3 vuotta)*	**17 700**
Edeltävä kolmannen asteen koulutus (3 vuotta)**	**19 900**

Taulukko. Korkeakoulututkintoa edeltävän koulutuksen keskimääräinen kustannus Suomessa

*Tilastokeskus: Koulutuksen talous 2012
**Korkeakoulutuksen keskimääräinen yksikkökustannus. OKM, Vipunen-tietokanta.

Ammattikorkeakoulututkintoa edeltävän koulutuksen hinta on keskimäärin n. 80 000 ja maisteritutkintoa n. 100 000 euroa. Suomi maksaa maassa pidempään asuneen opiskelijan pohjakoulutuksen, mutta ulkomailta suoraan korkeakouluun tulevan osalta sen on tehnyt joku muu. Muualla kustannetun koulutuksen hyöty realisoituu Suomen taloudelle vain, jos opiskelija jää maahan valmistuttuaan.

Kuvat: Satu Haavisto, Johanna Kokkonen, Mikko Lehtimäki, CIMOn Erasmus 25 -juhlavuoden My Erasmus Exchange -valokuvakilpailu.

ISSN 2242-2951 (painettu) ISSN 2242-296X (pdf) ISBN 978-951-805-655-6 (painettu) ISBN: 978-951-805-656-3 (pdf)